

LUPȚA

le combat

Director : Mihai Korne

Redactor : Antonia Constantinescu

COSTUL ABONAMENTULUI PE UN AN

In franci francezi

FRANTA
EUROPA

FRF 250
FRF 300

In alte valute tariful este majorat
pentru acoperirea cheltuielilor
bancare :
DM 100 - Fr. Elv. 90 - L St. 35

Cu avionul :

AFRICA
AMERICA DE NORD
ISRAEL
AMERICA DE SUD
ASIA
AUSTRALIA

FRF 350
FRF 400

USA 60 sau echivalent
USA 70 sau echivalent

125, Bureaux de la Colline - 92213 St-Cloud - France

Telephone : (33-1) 46. 02. 05. 40 - Tetex 633520F

Commission Paritaire N° 65481 - C;C;P; : 11 341 71 A Paris

Telefax : (33-1) 46.02.14.37

Numărul 206

22 iunie 1993

CONCEPȚII ȘI PARTIDE LIBERALE

Victoria dobândită de concepția liberală asupra celei dirijiste în 1989, ca urmare a prăbușirii comunismului în Europa nu a dus la renașterea partidelor liberale. În vreme ce ideile liberale s-au impus, nici un partid liberal n-a dobândit un rol determinant în fostele state comuniste.

În România, unde partidul liberal părea să aibe mai multe șanse între 1990 și martie 1992, a avut loc o succesiune de disensiuni și regroupări care par să fi compromis definitiv șansele sale. Vina a fost atribuită conducătorilor liberali. Chiar dacă asemenea explicație este parțial justificată, este mult mai semnificativ că în nici o țară din lume nu mai există un partid liberal care să poată governa altfel decât la remorca altui partid, cum este cazul în Germania.

De fapt, partidele liberale suferă de o slăbiciune cronică ce își are originea în chiar structura lor. Atât în secolul trecut, când ideile liberale începeau să se răspândească, cât și în decursul secolului al XX-lea, în Europa, concepția politică liberală s-a impus mult mai ușor decât partidele liberale. Puternicul partid liberal englez a fost o excepție tot astfel ca și rolul preponderent pe care l-a jucat partidul liberal în România modernă.

Explicația o găsim în faptul că o idee politică ce se impune nu poate rămâne monopolul unui singur partid. Pe de alta parte, concepția liberală era valabilă pe plan economic și politic dar nu a găsit nicăieri un răspuns mulțumitor pe plan social. Ca urmare, în Europa, concepția politică și economică liberală a fost însoțită de numeroase partide care au completat-o cu concepția lor socială, iar astăzi o regăsim cu precădere la partidele conservatoare sau de centru dreapta.

*

Alternativa liberalismului nu este colectivismul, ci dirijismul. Colectivismul este doar una din formele extreme ale etatismului care a îmbrăcat în istorie o sumedenie de alte forme din trecutul îndepărtat pînă în prezent. Fascismul, nazismul și comunismul au fost forme extreme dar regăsim expresia dirijistă și în socialismul occidental de astăzi. Partidele social-democrate din Europa și chiar partidul democrat american sunt și ele adeptele

dirijismului, fie în vederea unei redistribuții a veniturilor efectuată de stat sau pentru planificarea unor lucrări de interes general care accentuează rolul statului.

Libertatea de a întreprinde și nevoia de planificare sunt constante omenești care fac să oscileze viața politică chiar și în cadrul unor democrații reale, între concepția liberală pe care o regăsim în Occident la conservatorii de centru dreapta și tendința spre dirijism care s-a manifestat în ultima jumătate de secol, sub forma unor etatism moderate, în toată Europa apuseană.

Dacă partidele propriu-zis liberale nu și-au mai regăsit locul în Occident după război, este și fiindcă că n-au reușit să-și extindă concepția cu precădere individualistă a secolului XIX-lea, în mod destul de convingător spre a răspunde cerințelor sociale ale secolului nostru. Desigur că nici unul din partidele liberale de astăzi nu mai este adeptul capitalismului sălbate din secolul trecut, dar acest lucru nu ajunge pentru a convinge pe alegătorii că aceste partide pot rezolva cerințele viitorului.

Odinioară revoluționare, partidele liberale au devenit elitiste ceea ce le restrânge baza socială. Nici unul din partidele care compun Internaționala liberală nu sunt partide de mase. Cele care mai păstrează o anumită pondere în țara lor încearcă să-și justifice rolul politic prin a grupa așa zisa elită a notabilităților locale, liber profesioniști (doctori, avocați, etc) sau aleșii comunali (primari, consilieri, etc).

În România, partidul liberal a fost, chiar pe vremea lui C.A. Rosetti, când era considerat de stînga, un partid elitist, fiindcă grupa pe vremea votului cenzitar, categoriile destul de înstărite pentru a putea vota, dar care erau prin esență opuși conservatorilor legați de marea proprietate funciară.

Meritele indiscutabile ale conducerii liberale au permis partidului să-și mențină poziția dominantă și după exproprierea din 1917, când votul popular l-au avut averescanii și apoi țărăniștii, pînă la asasinarea lui I.C. Duca. Structurile liberale elitiste au dus, în cele din urmă, la pierderea treptată a voturilor pînă în preajma războiului. După război, la alegerile falsificate de comuniști din 1946, majoritatea

covîrșitoare a votat pentru PNȚ.

*

La căderea Ceaușeștilor, caracterul elitist s-a accentuat și mai mult, ceea ce, într-un prim timp, a folosit partidului liberal care a reușit să capteze votul tineretului universitar dar și al multora din cei care aspirau la posturi de conducere în cadrul opoziției. Asemenea veleități au denaturat în așa măsură concepția liberală încît PNL-ul n-a rezistat tentației de a participa la guvernul dirijist FSN, condus de Stolojan. Ar fi însă o greșeală să se creadă că guvernarea FSN-PNL a fost determinată doar de oportunismul indiscutabil al cîtorva conducători.

Alianța celor două partide s-a datorat faptului că partidul liberal nu mai avea forța necesară ca să impună concepția liberală pe plan politic și economic. În acest domeniu existase un precedent în Germania Federală, unde, după război, ani de-a rîndul partidul liberal a guvernat cu cel socialist aplicînd politica dirijistă a SPD-ului, înainte de a se alătura creștin-democraților, care au cîștigat puterea grație concepției liberale, cu care Germania a devenit prima forță economică în cadrul Comunității Europene. Aceasta concepție nu fusese însă opera partidului liberal, ci a democraților creștini.

*

Văzute din fostele state comuniste, deosebiriile din Occident între dirijismul etatist și concepția liberală sunt minore, cu atât mai mult cu cît poziția social-democraților și a celor de centru dreapta față de aceste state este similară. Similitudinea se datorește faptului că structurile etatiste moștenite din comunism sunt depășite și nu pot găsi sprijin în Occident decât la rariii adepți ai totalitarismului.

Alternativele viabile care se vor impune cu vremea și în Europa de Centru și de Est sunt liberalismul politic și economic al partidelor conservatoare și de centru dreapta, care au o doctrină socială bine structurată, și dirijismul statal moderat al social-democraților, care caută să recîștige popularitatea și justificarea prin preocupări ecologice.

Aceleași opțiuni se vor impune și în viața politică românească, ducînd la regrouparea forțelor politice în jurul concepției liberale reprezentată azi de Convenția Democrată sau a unei concepții dirijiste moderate, care nu

Mihai KORNE

pag. 3

◆ Într-un interviu publicat de "22", Lucia Hossu Longin reconstituie începuturile "Memorialului Durerii" și condițiile în care sunt realizate episoadele. Colaborarea de început cu Radu Ciuceanu a stat sub semnul cenzurii, al "ambițiilor sale restrinse și conjuncturale", criteriul său primordial fiind opinia lui Ion Iliescu. Despre Radu Ciuceanu mai aflăm că, în funcția de președinte al Comisiei 14 pentru abuzuri, a sechestrat dosarele multor țărani, supuși represiunii, care nu și le-au mai putut recupera în procesele iscate de abuzurile aplicării Legii Fondului Funciar. Realizatorii "Memorialului Durerii" sunt sabotați în munca de documentare de Procuratură, Ministerul de Interne, Direcția Penitenciarelor, SRI, în a căror componență există persoane implicate în persecuțiile și procesele politice. Sunt deturnate arhivele, refuzate dosare sau, culmea, sunt continuate anchetele unor martori din "Memorialul Durerii", în timp ce tortionari identificați, ca Alexandru Vișinescu, se plimbă nestângheriți. Dar dificultățile echipei Luciei Hossu-Longin sunt și de ordin material: posturi prea puține pentru imensa muncă de documentare, n-au casete, mașini pentru deplasări etc. Două replici sunt revelatoare pentru atmosfera de boicot în care se lucrează la "Memorialul Durerii". Prima aparține Martei Drăghici: "Cită vreme Ion Iliescu este la putere, nouă nu are de ce să ne fie frică". A doua, purtătorului de cuvânt SRI: "Cită vreme ai lucrat cu dl. Radu Ciuceanu vă mai dădeam documente; din clipa în care nu mai lucrezi cu dl. Ciuceanu nu vei mai avea documente". N-a mai avut.

Și represaliile autorităților continuă. La începutul lui iunie, Paul Everac l-a destituit pe directorul departamentului Film-Teatru, care a produs și difuzat "Memorialul Durerii", Dan Necșulea. El a semnat un contract în SUA pentru difuzarea serialului, dl. Everac fiind de părere că el nu oferă o imagine pozitivă a României în străinătate.

◆ La Căciulași au reînceput cercetările - s-au descoperit 311 schelete - împreună cu o echipă argentiniană specializată în medicină și antropologie legală, alcătuită din experți ONU și ai Tribunalului Interamerican pentru Drepturile Omului.

◆ În urma meciului de box de pe sălile Camerei Deputaților, în 31 mai, opoziția a propus FDSN-ului și membrilor coaliției care sprijină guvernul, un pact de neagresiune în 6 puncte: delimitarea clară față de extremism și violență, comisiile de disciplină să cerceteze întreaga activitate a lui Vadim Tudor, clarificarea implicării SRI-ului în incidentul de la Parlament, interzicerea gărzilor personale în incinta parlamentului, interzicerea armelor în parlament (este notorie figura parlamentarului FDSN, Stelian Dedu, care umblă cu doua pistoale în geanta diplomat), dezbaterile formelor de extremism și violență în plenul legislativului.

FDSN-ului i s-a părut că opoziția politizează "incidentul" în scopul dinamitării alianțelor. Pentru Adrian Năstase, întâmplarea nu poate fi extinsă la întregul PRM, "fiecare partid are personalități mai mult sau mai puțin excentrice". Vasile Văcaru, șeful grupului FDSN în Senat, a dat un comunicat în care-și exprimă

protestul față de "actul huliganic săvârșit de deputatul FSN, Aristide Dragomir împotriva dlui Vadim Tudor" și cere ridicarea imunității sale parlamentare, ca și a lui Petre Roman și Traian Băsescu (exact ce pretinde și V. Tudor), fără să sufle un cuvânt despre garda SRI care a spart capul deputatului A. Dragomir. Doru Tărcăilă (FDSN) crede chiar că deputatul FSN de Arad și-a spart capul singur, de prea mare agitație. ("Azi"). V. Tudor, în ipostază de victimă, are și în Leonida Lari un martor patetic ("Dimineața"). În fine, SRI a dat un comunicat în care "regretă" amestecul angajaților săi, dar nu pune la îndoială legitimitatea gestului lor. Cei doi chestorii ai Camerei Deputaților, Sorin Lepșa (PNȚcd) și Emil Stoica (FDSN) au redactat două rapoarte diferite. Pentru primul, protecția parlamentarilor revine pazei și protocolului (FPP), probă că a doua zi din garda lui Vadim Tudor antiteroristiști dispăruseră, fiind înlocuiți cu oameni din FPP.

◆ În 3 iunie, orele 21, la Monumentul Eroilor din Piața Revoluției a avut loc un protest împotriva escaladării violenței și extremismului în viața politică românească. Personalități ale opoziției - Corneliu Coposu, Sergiu Cunescu (PSDR), Nicolae Dide (PSUD), Dinu Patriciu (PL), Petre Roman (PD-FSN), Attila Veresztoly (UDMR) - s-au întâlnit, au aprins lumânări și au păstrat un moment de reculegere acolo unde, în

ÎNTÂMPĂRI DIN "LINIȘTEA NOASTRĂ"

decembrie '89, sute de oameni au sperat în îndepărtarea definitivă a comunismului

◆ Un alt scandal al "României Mari": o listă neagră de "trădători de țară, huligani politici și hoți care au jefuit România și pe care opinia publică îi pune la stîlpul infamiei", listă care "rămîne deschisă" și de care ar trebui să se ocupe "comitetul de cercetare al activității antiromânești", cerut de Vadim Tudor. Printre cele 177 de nume o găsim pe Doina Cornea, dar și pe afaceristul Triță Fănița! Un fel de "dezinformare gri", care întretine confuzia criteriilor și a reacțiilor.

◆ Pe acest fond de isterie orchestrată, în 9 iunie, s-au reluat dezbaterile în jurul comisiei de control asupra SRI-ului (care durează de trei săptămîni!). Este una din exigențele intrării României în Consiliul European, iar litigiu este major. Majoritatea imaginează o comisie a cărei membri să amuțească brusc, jurînd să nu divulge informațiile obținute, ceea ce riscă să o transforme într-o anexă docilă a SRI-ului. Într-o atmosferă electrică, celebrul senator FDSN de Constanța, Gh. Dumitrașcu, a declarat că "atîta vreme cît adevărata dreaptă nu va lua puterea în țara asta, acest stat va exista și pe el trebuie să-l apărăm". Mai pe românește, statul român va exista atîta timp cît dreapta nu va fi la putere, deci că ea lucrează împotriva intereselor românești. Adrian Năstase l-a întrerupt și i-a recomandat să-și ceară scuze. La refuzul senatorului de Constanța, opoziția a părăsit sala. A doua zi, lucrările au fost din nou suspendate, fiindcă Gh. Dumitrașcu a cerut scuze, dar numai propriului partid iar Adrian Păunescu a supralicitat: scuze trebuie să-și ceară A. Năstase, care s-a dat cu opoziția, drept care l-a

executat a doua zi în "Vremea". Rezultatul? Impasul comisiei de control...

◆ S-a constituit însă comisia de anchetă a corupției, în 3 iunie, ale cărei obiective ar fi anchetarea sesizărilor formulate de fostul șef al gărzii financiare. Comisia, condusă de parlamentarul FDSN Doru Tărcăilă, este compusă din 7 parlamentari din coaliția guvernamentală și 6 din opoziție. În cazul unui vot majoritar, aceștia din urmă vor face figurație.

◆ Comisia cu pricina ar putea începe chiar cu personalul tehnico-administrativ al forului legislativ. Cornel Ionescu, directorul administrativ, primește și trimite faxuri (reproduce de "România liberă") de achiziționare și vânzare de lenjerie, cuie, carne, miere, țevi laminate, ciment, utilizează șoferii și mașinile din dotarea parlamentului pentru a-și aproviziona firmele pe care le patronază.

◆ Corpul de control al guvernului, garda financiară, ministerul de finanțe și ministerul industriei au anchetat paguba de 185 milioane lei dovedită cu acte contabile, la Regia Autonomă a Huilei din Valea Jiului, datorită tranzacționării unor produse prin intermediul unor firme particulare. S-a decis concediere directorului acesteia, Benoni Costinaș. Dă liderii sindicatelor miniere au protestat, amenințînd cu descinderea la București. O delegație guvernamentală, condusă de Viorel Hrebenciuc, s-a deplasat în Valea Jiului, în 8 iunie, și a hotărît, în urma unei anchete de numai trei ore (un record!), anularea destituirii directorului. Sub presiunea liderilor

minerilor s-a promis, în schimb, demiterea inițiatorului anchetei, secretarul de stat la Departamentul Minelor, Ioan Gâj-Deac!... Ar fi fost culmea ca, la trei ani de la vandalismele mineriadei, ea să se repete împotriva guvernului...

◆ Colentina, cea mai mare unitate sanitară din București, agonizează. Dr. Sorin Petrea, care are 170 de pacienți, dintre care 60 de copii bolnavi de SIDA, a declarat că va închide spitalul: nu mai are cu ce să dea de mîncare bolnavilor, nu are posibilitatea de a procura antibiotice, n-are bani nici de plase pentru țințării, reactivii de laborator sunt pe terminate, clădirea are 100 de ani și consolidarea structurii de rezistență n-a fost terminată, n-are seringi, halate, mînuși, instalația de termoficare e la pămînt, aparatele de radiologie datează din anii 1943-45.

◆ A doua zi după ce Douglas Hurd a vorbit în Parlamentul de la București - evocînd necesitatea controlului asupra SRI -, și unde a avut discuții cu cîțiva reprezentanți ai opoziției, România făcea obiectul a două ore de discuții la Geneva, în cadrul Comisiei politice a Adunării Parlamentare, unde erau evocate aceleași exigențe: demilitarizarea justiției, poliției, control asupra SRI. Votul asupra admiterii în Consiliul European va avea loc probabil în septembrie, "dacă la București vor fi adoptate măsuri în conformitate cu recomandările minimale", declara raportorul F.König, într-un interviu acordat postului de radio Deutche Welle. În acest interviu, F. König amintea ca România a făcut cerere de mult, dar abia

În septembrie '92 au avut loc alegeri libere, iar când, anul trecut în toamnă, raportorii C.E. au vrut să viziteze România, autoritățile *"ne-au rugat să ne aminăm sosirea"*.

În 5 iunie, a avut loc o întâlnire de patru ore între Ion Iliescu și Corneliu Coposu, în legătura cu vizita președintelui Consiliului european pentru țările nemembre, dl David Atkinson, invitat de PNȚcd., care va trebui să se exprime asupra raportului Frederik König.

Sosit în România în 11 iunie, după o convorbire cu conducerea PNȚcd., David Atkinson a fost primit în 12 iunie la Cotroceni unde a fost din nou vorba despre controlul asupra SRI, independența Televiziunii, etc

◆ Președintele Iliescu i-a propus fostului disident, matematicianul Mihai Botez în bune relații cu cercurile oficiale actuale, postul de ambasador la ONU, întru corijarea imaginii externe a României. Comisiile de politică externă ale parlamentului au acceptat, în 9 iunie, candidatura lui Mihai Botez, care n-a fost scutit de incomode întrebări: noua sa funcție nu cauționează actuala situație din România ? îi este indiferent pe cine slujește?

În conferința de presa dată la sediul Fundației Culturale România, Mihai Botez s-a scuturat de eticheta "politician", preferînd să fie numit "strateg". *"Izolarea României are cauze multiple, opoziția susține că de vină este guvernul, care face totul spre a strica imaginea României, guvernul este de părere că opoziția, prin eforturile ei, nu totdeauna cinstite, întărește impresia că România este altfel decît surorile ei de nenorocire din Europa de Est. Eu nu sunt om politic, nu știu ce se întîmplă în detaliu în țara unde m-am născut (s.n.), dar părerea mea este că vorbind în limbajul universal al sincerității România își poate găsi un loc mai aproape de cel pe care-l dorim"*.

Într-un interviu acordat Gabrielei Adameșteanu ("22"), Mihai Botez, de-a dreptul iritat de suspiciunile, de altfel foarte justificate, ale opoziției în legătură cu "echidistanța" sa, ne-a explicat: *"Am fost convins că România de după 1989 nu poate fi realist condusă împotriva oamenilor ce au fost asociați într-un fel sau altul vechii clase conducătoare și care dețin încă poziții importante - militare, politice, economice, culturale - deși ar putea fi eventual condusă împreună cu aceștia ori chiar fără aceștia"*. Evident, Mihai Botez a ales formula "împreună", sugerîndu-ne un pragmatism care nu e decît o abstracțiune aritmetică...

◆ *"Peisajul politic de azi îmi pare ca o fundătură pe care nu mai putem merge. Nu numai puterea este vinovată de această situație. Rolul puterii este să-și blocheze partenerul politic. Vinovați suntem, în primul rînd, noi. Anii de comunism ne-au deformat interior. Ducem cu noi încă devitalizarea spirituală pe care ne-au provocat-o. Și ne este teamă s-o recunoaștem. Pentru că dacă am recunoaște-o am putea încerca să fim altfel, ne-am modifica mentalitatea și comportamentul. Elita noastră e lipsită de forță, de vigoare, tocmai pentru că nu și-a asumat deschis situația."* (Doina Cornea, interviu dat publicației "Formula As", 4 iunie)

CONCEPȚII ȘI PARTIDE LIBERALE

pag. 1

și are încă reprezentanți.

Comportarea președintelui, a guvernului actual și a partidelor care îi sprijină nu ne permite să credem că aceste forțe se pot dezbăra de etatismul extrem al colectivismului ca să evolueze către un dirijism moderat.

Compus din nomenclaturiști de a doua sau a treia generație, FSN-ul avea vocația să reprezinte dirijismul moderat, dacă partidul lui Roman nu s-ar fi compromis prin corupție și metodele totalitare folosite la Tg. Mureș sau cu prilejul mineriadelor din ianuarie și iunie 1990. În schimb, FSN-ul nu-și poate însuși un liberalism autentic fiindcă aderenții săi sunt mult prea profund îmbibați de tradiția etatistă în care au crescut. Liberalismul, pe care mulți dintre ei îl proclamă astăzi, nu este decît un fel de a ascunde dirijismul moderat la care au ajuns, fie din oportunism, fie în urma unei schimbări reale de concepție.

Schimbarea poate permite FSN-ului sa redevină un partid puternic în urma eșecului actualei guvernări, dacă va putea recîștiga pe mulți din foștii săi aderenți trecuți la FDSN. Nu însă dacă își derutează alegătorii potențiali adoptînd o politică hibridă. Schimbarea de nume, pentru a da uitării greșelile trecute, nu poate avea nici ea un impact decît în măsura în care corespunde unor schimbări reale de concepție și de comportament.

Este, desigur, mai ușor să schimbi numele decît firea și oportunismul pare să fi rămas una din constantele FSN-ului care încearcă să lărgască alianțele, concomitent către extrema dreaptă dar și către PAC și diverși liberali. Tentativa nu poate să creeze decît confuzie pe care alegătorii, în căutarea unei alternative valabile, riscă să o respingă.

*

În ultimii trei ani, electoratul românesc și-a manifestat preferințele pentru dirijism în speranța că va obține astfel garanții sociale. A fost înșelat însă de guvernarea actuală, care i-a impus un etatism sufocant, stagnarea, șomajul, inflația, mizeria și corupția.

Credem că pe viitor alegătorii vor opta pentru liberalism, cu condiția să fie completat cu un program social mulțumitor. În acest caz, Convenția Democratică va cîștiga alegerile dacă nu se destramă sau face greșeli majore. FSN-ul însă nu ar fi credibil adoptînd un program liberal. FSN-ul nu este credibil decît cu un program dirijist moderat și deci n-ar putea cîștiga viitoarele alegeri decît dacă programul poate convinge pe alegătorii săi, ceea ce presupune că tradiția dirijistă din România va fi rămas destul de puternică, în ciuda eșecurilor celor care o aplică.

Nu putem exclude această ipoteză, dar nu o credem și nu o dorim.

Desigur, campania electorală nu poate fi cîștigată cu noțiunile abstracte de liberalism sau dirijism. Programele trebuie concepute însă destul de clar pentru a se putea diferenția și pentru a fi prezentate cu ajutorul unor formule percutante.

Una din greșelile Convenției, la ultimele

alegeri, a fost tocmai adoptarea unui programe aidoma, în punctele esențiale, celui al FSN-ului și care nu mai permitea o diferențiere. Cîștigătoare au fost partidele prezidențiale cu sloganele lor fără conținut.

*

Centrul dreapta regrupat în CDR este, desigur, vulnerabil din cauza labilității anumitor elemente care îl compun, dar dispune de un nucleu coerent, reprezentat de PNȚCD și de o concepție socială indispensabilă ca să atragă masa alegătorilor. CDR ezită însă să-și însușească pe deplin o concepție economică liberală, fără de care nu va putea oferi o alternativă viabilă. Actualul partid țărănist a rămas încă parțial prizonierul trecutului recent dar și a concepțiilor dirijiste dintre cele două războaie, cînd în România rolul statului fusese determinant nu numai în împărțirea pămînturilor, ci și în stabilirea opțiunilor economice a celor douăzeci de ani care au urmat.

Celelalte grupuri din CDR ar putea juca un rol fertil dacă s-ar strădui să promoveze și să difuzeze concepția politică și economică liberală, fără însă a se epuiza încercînd reconstruirea unui partid liberal, care în viața politică de azi nu poate dobîndi o pondere determinantă.

CDR-ul are nevoie să-și lărgască baza politică. Aută liberalii, cît și PAC-ul, rămas și el o grupare elitistă datorită intelectualismului de care se prevalează, pot contribui la lărgirea acestei baze. Dacă nu o vor face, vor întîrzi alternativa de care țara are nevoie spre a ieși din impas, fără a putea constitui singuri sau împreună un partid de masă.

Nici tentativele de regrupare între PAC, diferitele grupuri liberale și FSN nu ar putea constitui o forță politică viabilă. Dacă reușesc, vor aduna oameni care oscilează între dirijism și liberalism, fie din oportunitatea de a-și însuși puterea, fie din lipsa unor opțiuni politice clare. În democrație, asemenea lipsă nu iartă deoarece votul popular poate fi înșelat un timp dar sfîrșește prin a se cristaliza în funcție de opțiunile și interesele alegătorilor. Votanții pot oscila între liberalism și dirijismul moderat, dar admit mai greu oscilațiile celor pentru care sunt chemați să voteze.

De altfel, păcatele trecutului, individualismul și lipsa de disciplină a celor care compun diferitele grupări liberalizante și-au dovedit deja slăbiciunea la alegerile din septembrie 1992. Fenomenul riscă să se fi amplificat în lunile care au urmat, cu apariția disensiunilor din PAC și în ciuda încercărilor de unificare a diferitelor formații liberale din CDR. Desigur că, între timp, scleroza guvernării Văcăroiu a slăbit și tabăra prezidențială, însă discreditarea celor două alternative politice din România nu va da neapărat naștere unei soluții viabile. Însumînd două falimente de întreprinderi concurente, obții două eșecuri, nicidecum o reușită.

Mihai KORNE

Paradoxal a fost drumul pămîntesc al filosofului, eseistului, moralistului, juristului, gazetarului Petre Pandrea, cel care, făcînd parte din generația mitică a lui Eliade ("generația mea, 1924-44, s-a zbatut dramatic între autenticitate și anarhism", spunea P.P.) a păstrat cu ostentație, în lumea baroului și a publicisticii, spiritul unei aristocrații țărănești, liberă în cuget, de o rafinată ironie, neînduplecată în drămuirea dreptății.

A fost ca avocat un "medic al leproșilor în Valahia puturoasă", cum s-a definit singur. I-a apărat pe comuniștii Ymre Aladar, Grivița Roșie - lotul II, lotul Oborului, UTC - București (Constanța Crăciun), "Uniunea patrioților" (Manea Mănescu, Mihai Magheru, Paul Georgescu, Vasile Dumitrescu), Ana Pauker, Gogu Rădulescu, "în total 60 de dosare de ilegalisti, antifascisti și izraeliți (...) Nu aveau apărători și toți fugeau de ei ca de niște leproși. Or, omul trebuie totdeauna să se bucure de apărător, chiar dacă este criminal, căci numai astfel poate să se laude că face parte din specia Om."

În toamna lui 1940, Lucian Blaga, cu mari riscuri personale, l-a ajutat pe "apărătorul de leproși penali", să-i transfere pe cei 300 de acuzați comuniști și antifasciști de la Curtea Marțială din Sibiu, unde îi aștepta pedeapsa capitală, la un tribunal din fostul regat. A pledat pentru ei gratuit, din "cota sufletului său de oltean". Și i-a scăpat.

După venirea la putere a acuzaților salvați de la moarte, fostul lor avocat, care îi va numi "analfabeți sectanți și bolnavi de ură", a fost arestat în două rînduri.

Prima oară între 1949-1953, pentru că era cumnatul lui Lucrețiu Pătrășcanu. A fost întemnițat, printre altele, la Ocnele Mari, unde s-a reîntîlnit cu Petre Țușea, cu care se cunoștea din vremea în care și ultimul era de stînga și citeau amîndoi "Pravda"... N-a ratat nici infernul organizat de calfa de brutar, comandantul Borcea, la Capul Midia, unde gardienii făceau concurs care are cel mai mare număr de cadavre.

"Trupurile noastre se sufocă în veșminte croite anapoda. Pandrea poartă o manta lungă pînă la pămînt și o căciulă enormă pe care doar urechile o împiedică să nu-i acopere fața. O ridică din cînd în cînd cu mîna, dar ea revine la poziția inițială (...) Rîdem amintindu-ne de Descartes care

spunea că gîndește cu mai multă ușurință atunci cînd stă lungit pe pat sau canapea. Noi nu aveam nici pat, nici canapea, nici masă, nici scaune. Am vrea să stăm tolăniți pe jos, dar cimentul e umed și rece, iar pe pereți curg șiroaie de apă. Și, totuși, cîte probleme nu se pot dezbate la "Neagra", la izolare. Cei ce ne-au creat aceste condiții crezînd că ne pot îndobitoci, s-au înșelat.

Este un păcat să taci, să nu gîndești în acest infern unde, dacă te lași copleșit de angoase, cel mai mic necaz se transformă într-un subiect demn de Sofocle. Nu-i nevoie să-l convingi pe Pandrea de acest lucru. E decis să le dăm cu tifla celor care au organizat cel mai demențial și incredibil regim de detenție, care lasă în umbră tot ce s-a inventat în această materie de-a lungul vremii", povestește Simion Ghinea, în revista "Nu" (nr. 93/1993). "În aceeași închisoare, își reamintește Simion Ghinea, era și Pavel Rădulescu, mîna dreaptă a lui Titulescu. Odată, acesta l-a întrebat pe Pandrea ce părere are despre venirea americanilor pentru a ne scoate din groapa în care ne aruncaseră. Răspunsul a venit prompt: "Speranță de două parale. Oricum, Dumnezeu a fost milostiv cu Titulescu. L-a chemat la timp la El ca să nu-l aresteze marxiștii de tip căzăcesc și să-l trimită cu noi la Ocnele Mari." Celălalt ridică din umeri:

"Dorința de noutate, supunerea la sclavia contemporaneității și progresismului în materie morală (admir progresismul tehnic) mi se par trei păcate ale lumii moderne. Mă lepăd cu oroare de asemenea păcate.

Noutatea trebuie verificată înainte de a fi acceptată. Contemporaneitatea este, într-un procent enorm, simplă efemeritate, mofiologie morală sau artistică. ... Nu putem ști și nu putem trăi mai mult decît au știut despre substanțe, decît au trăit, în reguli și concordanțe precise străbunii noștri...

Eu m-am hotărît să copiez pe tata, fiindcă m-am simțit bine sub oblăduirea lui.... Tata n-avea prieteni intimi: mă feresc și eu de ei. Avea cunoscuți cordiali și cîteva duzini de fini. L-am întrecut. Am ajuns "naș" de meserie. Avea musafiri la sărbători mari: am introdus uzanța plictisitoare. Trăia în concordie cu vecinii. Cu tot hațagul familiei, mă conformez întocmai... Înțelepciune fără sfatul și pilda străbunilor ar fi o îngrozitoare eroare și o nereușită sigură."

"Taina tainelor pentru o bună cinestezie psihică și pentru o maximă eflorescență a personalității mi se pare că am surprins-o în alungarea tiraniilor de orice soi:

1) să alungi jugul nevoilor economice prin restrîngerea apetiturilor neînțelepte: să te întinzi cît îți-e plapuma;

2) să nu te lași tiranizat de Xantippa pe care o pui la colț cu blindete și politețe (dacă se poate) sau pe soțul grosolan, cînd ești femeie;

3) să te supraveghezi pe tine însuși ca pe copilul tău: fără nervi, fără vehemență, cu fermitate și fără duritate, cu ochi înțeleghători

"Așa a fost să fie". "Da, da, ridică Pandrea tonul, dar putea să fie și altfel, ca noi să nu fim unde ne găsim, ci în libertate, unde ne e locul"

După ieșirea din închisoare este reintegrat în baroul de Ilfov, dar este din nou arestat și întemnițat între 1958 și 1964, condamnat la 19 ani, 7 luni și 4 zile.

De ce? Conform principiului de a fi apărătorul pătimaș al tuturor oropșiilor care îi solicită competența și ajutorul, adesea fără a pretinde onorariu, ba chiar ajutînd din buzunarul său pe inculpați, Petre Pandrea, în condițiile terorii și injustiției comuniste, devine apărătorul, printre alții, a unor foști legionari, ca maicile Veronica și Micaela și preotul Ioan de la Vladimirești. Ultimii clienți și avocatul lor au avut de înfruntat un episcop de Buzău, "porc cu mitra pe cap" - cum l-a stigmatizat Pandrea -, miliția, securitatea, întreg aparatul represiv. Și au intrat cu toții la pușcărie, în regimul în care opinia avocatului e confundată cu cea a aparatului.

Omul, care n-a fost înscris în nici un partid, cunoscut ca om de sensibilitate și gîndire de stînga, a fost acuzat că "a activat în cadrul unei organizații legionare ca ramificații în toată țara". Este formula scrisă nu doar în actul de acuzare, ci recent, în 1991, pe adevărînta de la Ministerul de Interne

pag. 5

și lucizi;

4) să scoți din borhotul pornirilor năzdrăvane (lene, plăceri, vanitate) licoarea virtuților (echilibru, înțelepciune, renunțare);

5) să nu accepți presiunea influențelor incongruente și lipsite de organicitate;

6) să te ferești de prieteni prea bogați sau prea săraci."

"Toate nobilele idei politice se degradează în România. Nu există oare un unghi specific de refracție în care lumina solară se răsfrînge strîmb, ca în apele murdare sau noroioase?"

"Pentru realizarea scopului vieții mele, am nevoie de tihnă multă de confort minimal călugăresc, de efort cotidian, de lipsă de griji lăuărești."

(din "Pomul vieții", 1946)

"Am locuit aproape 18 ani în București și mă cutremur de atîta nenoroc. Am tot așteptat, ca și compatrioții mei olteni cu cobilița, să mă întorc la zăvoaie și livadă sau să-mi pot deschide, eventual, un birou juridic româno-german la Viena, la Berlin sau la Essen. Oriunde, chiar în Tahiti, dar nu în București, oraș fără stil și cu oameni cu limbaj caragialesc, cu morală de pezevenghi levantini!... Eu sunt (sau mă consider?) țaran oltean și cetățean al Europei, prin trecutul, lecturile și preocupările mele... Urdesc cu disperare pe micul burghez român, lipsit de orice idilă, de suavitate sufletească, leneș în meserie și semidoct în cultură, imperios în politică."

(interviu cu Ion Biberi, 1946)

Germania hitleristă (în germană, 1933)
Filosofia politico-juridică
a lui Simion Bărnuțiu (în germană, 1935)
Izvoarele lui Montesquieu (în germană)
Portrete și controverse, 2 vol. (1945-47)
Pomul Vieții (1946) - jurnal de morală
teoretică și practică.
Dimitrie Cantemir. Descrierea Moldovei
(traducere din latină, 1955)
Brâncuși. Amintiri și exegeze (1968)
Numeroase Tratamente de procedură penală,
psihanaliză judiciară, criminologie
dialectică.

trimisă la Paris, fiului său, doctorul Andrei Pandrea - care se adresase în scris colonelului Erhan de la Biroul de Caziere al Inspectoratului General al Poliției Capitalei, cum fusese sfătuit de AFDP. Nu e singurul caz în care arestarea abuzivă e justificată printr-o inventată apartenență legionară, dar e cel mai absurd dacă ne gândim că Petre Pandrea este autorul uneia dintre primele cărți de avertisment, scrisă la Berlin, în germană, în 1933, intitulată *"Germania hitleristă"*; pentru care a fost pus de Goebbels pe lista neagră, iar în 1946 era încredințat că *"socialismul salvează lumea contemporană"* (în interviul acordat lui Ion Biberi). Propaganda a asimilat și extrapolat legionarismul la orice atitudine ostilă comunismului, iar samavolnicia regelului a creat cele mai inedite întâmplări sufletești.

La moartea sa, grăbită de chinurile temniței, Petre Pandrea, care se stingea la numai 64 de ani, a avut parte de înmormântare cu onoruri la Casa Scriitorilor, în 10 iulie 1968. Victimele, mai ales după moarte, aveau parte uneori, la ieșirea din "obsedantul deceniu", de o reabilitare demonstrativă. Au venit chiar vechii "clienți": Constanța Crăciun și Gogu Rădulescu.

"A venit, cum povestește Andrei Pandrea ("Vatra", decembrie 1992) lume multă, avocați, scriitori, prieteni, cunoscuți și necunoscuți. Deodată s-a oprit în fața mea un om scund, smead: Sunt (...), legionar de la Focșani. Am stat la "pension" cu Petrică. Ce om! Să-i fie țărîna ușoară... A urmat un bărbat înalt, cu figură distinsă: Domnule Pandrea, sunt (...), legionar de la Baia Mare. Să fii mîndru de un așa părinte. Să-i fie țărîna ușoară! Și toți acești bărbați neînfricați nu se mai opreau: așezați în șir lung, se prezentau, unul câte unul, demni, și vorbeau cu viziера ridicată precum cavalerii evului de mijloc, fără teamă de securiști... Sunt legionar de la Craiova. La Aiud, abrași amîndoi, ne-am înfruntat pe idei, că Pandrea, Dumnezeu să-l ierte, l-a nedreptățit pe Căpitan de Portrete și controversă". Ajunși frați de suferință sub comuniști, l-am cunoscut. La greu s-a dovedit cel mai înțelept și mai curajos dintre noi toți. Devenise exemplul nostru. Dacă aș fi putut, aș fi murit în locul lui. Lăcrimînd, m-a strîns în brațe.

Nedumerit, buimăcit, nu știam ce să fac și cum să mă port mai demn, în fața acestor adversari de idei ai tatei, care își aduceau în fața mea și în grup organizat, omagiul îndurerat omului și camaradului de suferință, codeșinut în temnițele comuniste, pe care, cunoscîndu-l, îl adoptaseră, cu inima, definitiv".

Gînditor paradoxal și incisiv, avansînd ipoteze surprinzătoare, Petre Pandrea avea mereu nostalgia retragerii călugărești, deși n-a încetat să fie un polemist pasionat de dinamica socială. Personalitate cu deschideri culturale europene și mîndrie arhaică de oltean, Petre Pandrea rămîne de redescoperit, ca o necesară referință a patosului moral și autenticității intelectuale.

A.C.

TIRASPOL: GRUPUL ILAȘCU A INTRAT ÎN GREVA FOAMEI

Pe 2 iunie, se împlinește un an de la arestarea lui Ilie Ilașcu, povestită pentru prima oară - i-a fost frică pentru copii - de soția sa, Nina Ilașcu, în "România liberă" (5iunie). Au venit la 6 dim. 15 gardiști înarmați, însoțiți de ministrul securității din Transnistria. Au percheziționat casa o jumătate de oră și Nina Ilașcu a aflat seara, la televiziune, că la ei s-au găsit bani și arme!... Ilașcu era, după trei zile cînd l-a văzut soția, de nerecunoscut, părea drogat. L-a mai văzut în august, cînd a aflat că a fost deținut la comenduirea militară a Armatei a 14-a, ca și ceilalți din grupul său, unde l-au bătut, au asmuțit cîinii asupra lui și i-au făcut simulacre de execuție. Primul avocat al lui Ilașcu s-a desistat, ceilalți la care a apelat dna Ilașcu, unii îi erau prieteni soțului, au refuzat de frică. S-a oferit din proprie inițiativă actualul avocat, dl. Ion Voizan. Dna Ilașcu a fost ajutată de Frontul Popular. O familie din Deva i-a ținut copiii în vacanță.

Trei dintre avocații care-și luaseră inima în dinți să-i apere pe ceilalți, s-au retras, cînd s-a refuzat spitalizarea lui Ivanșoc. Au fost numiți trei avocați din oficiu. Pe 24 mai procesul s-a amînat din nou.

Pe 1 iunie și în zilele următoare a început procesul penal propriu-zis în baza codului penal al fostei Moldovei Sovietice care prevede, pentru acte de terorism, pedeapsa cu moartea. Rechizitoriul procurorului a fost citit în absența "inculpaților", scoși din sală, pentru că strigau "Jos comunismul!" Procesul a continuat cu martorii acuzării, care sunt în număr de cca 85. Unii dintre ei și-au prezentat cu mîndrie ostentativă biografia stalinistă, în aplauzele sălii. Martorii s-au contrazis, depozițiile lor sînt aidoma rechizitoriului procurorului, la întrebările apărării pierd firul, iar avocații au atras atenția asupra falsurilor evidente ale mărturiilor.

Procurorul adjunct al Moldovei, Vasile Sturdza, a declarat corespondentului Radio București (8 iunie) că judecătorul Ivanova i-a permis să-i vadă pe acuzați, dar că administrația închisorii a refuzat. Procesul este urmărit de un reprezentant al comitetului Helsinki și un reprezentant al ambasadei SUA la Chișinău. În afară de doi ziariști de la Chișinău, reprezentantul "României libere" și cel al Rompresului, presa scrisă din R. Moldova s-a abținut să participe la proces, "de frică".

Cum scrie Victor Bârsan în "Dilema" (*"La Tiraspol se pregătește o execuție tribală"*), aparențele - dosare, anchetă, judecată, avocați - camuflează o crimă rituală care pedepsește prezența tricolorului în sîntinga Nistrului, prin persoana care și-a asumat deschis și consecvent condiția de român și, împreună cu el, cei care nu au desmînjit-o. Locul judecării este un sanctuar al puterii sovietice, sala de festivități a uzinei de industrie grea "Kirov", aparținînd complexului militaro-industrial.

După schema lui Ivan cel Groaznic, un personaj politic incomod - Ostapenko, rival ambițios al actualei conduceri nistriene - este ucis și crima devine pretext calculat pentru lichidarea altor indezirabili. *"Așadar, încheie Victor Bârsan, în timp ce la București marii oameni politici se ceartă și se încaieră, se îmbogățesc sau se trădează, la Tiraspol, cîțiva bărbați necunoscuți apără, în două cuști de fier, onoarea României. Românie care continuă să fie, așa cum spune unul dintre poezii ei, o Românie cu inima afară"*.

În 8 iunie, cei cinci din grupul lui Ilașcu a intrat în greva foamei, cu excepția delatorului Valer Goarbuș, cerînd dreptul de a se întîlni cu membri ai Procuraturii moldovenești, cu rudele, acces la ziare românești, îmbunătățirea condițiilor de detenție.

*

Delegația Parlamentului român, alcătuită din Corneliu Coposu, Ioan Lup, Petre Roman ș. a., a fost ținută în picioare 25 de minute, cît a durat discuția în legătură cu apelul urgent adresat președintelui Elțin și Parlamentului rus în favoarea grupului Ilașcu. Ambasadorul Al. Gusak a promis să-l transmită, dar n-a uitat să precizeze că Federația Rusă nu se poate amesteca în treburile interne ale unui stat suveran, cum este Republica Moldova!

"România liberă" și Fundația "Anastasia" au organizat în 11 iunie un marș de solidaritate cu victimele înscenării de la Tiraspol. Personalități ale vieții politice, culturale și civile - printre care Șt. Aug. Doinaș, Corneliu Coposu, Părintele Marchiș, Lucia Hossu-Longin, Stere Gulea, Ion Caramitru, Andrei Șerban, Roxana Iordache, N.C. Munteanu - s-au oferit să intre în cușca metalică, cîte șase, schimbîndu-se în cîteva puncte ale Capitalei, împărțînd astfel simbolic soarta românilor de la Tiraspol. Liga Studenților a propus ca, după demonstrația din București, cușca să fie dusa la Geneva și Strasbourg.

Intervenții la forurile internaționale, ONU, Consiliul Europei, președintele CSCE. Au fost sesizate organizații internaționale de apărare a Drepturilor Omului. Congresul intelectualității din Moldova a adresat o scrisoare președintelui Clinton, cu rugămintea de a-și folosi influența în scopul salvării celor 6, menționînd că "autoritățile de la Tiraspol sunt susținute financiar, politic și militar de Federația Rusă."

Amnesty Internațional a dat semne firave de receptare a mesajului. Spectacolul neputinței internaționale în fața recrudescenței barbariei (ex-Iugoslavia, războaiele uitate din CSI), exprimată simbolic la lucrările Conferinței Internaționale a Drepturilor Omului, prin îndepărtarea de la lucrările oficiale, sub presiunea Chinei, a lui Dalai Lama - reprezentantul unei populații supuse exterminării - lasă puține speranțe pentru salvarea grupului Ilașcu prin voință politică.

OCTAVIAN VUIA (1914-1989)

În linia ideii ciceroniene "historia-magistra vitae", Tacitus, cel mai modern și mai artist dintre istoricii antichității, preciza acest precept desemnând ca funcție principala a istoriei "ne virtutes sileantur", "ca virtuțile să nu fie trecute sub tăcere" (spre a servi, desigur, ca exemplu). Spre deosebire de limbile moderne, unde termenul a fost estropiat, redus la sensul abstract moral, mai degrabă, de absența a viciilor, latinescul virtus desemna tăria de caracter și bioenergia care făcea pe individ să urmeze neabătut aplicarea principiilor religioase și sociale tradiționale.

Politica diabolică a regimului de trista amintire reducea pe oamenii cinstiți mai mult la această funcție negativă, de respingere sau, cel puțin, neparticipare la ticăloșia organizată, lăsând prea puțin loc afirmării acțiunilor pozitive.

Răsturnarea din decembrie 1989, în ciuda celor care fac totul ca s-o măsluiască, dacă nu s-o anihileze, nu pune totuși în față, atât celor din țară, cât și celor din exil, necesitatea de a face ceva concret spre a lărgi sfera binelui și a reduce pe cea a ticăloșiei care se extinde tot mai mult, la umbra unor cuvinte golite de conținut ca "libertatea" (de a face orice matrapazlic) ori democrația vorbelor goale și a numărării frauduloase a voturilor unei majorități care nu cunoaște lucrul pentru care votează.

Din aceste motive este important, atât în țară cât și în exil, nu numai a critica situațiile și comportamentele execrabile din trecut și de astăzi, dar și (mai ales!) de a ține treaza amintirea acelor "oameni de ispravă", care au urmat neabătut drumul datoriei față de neamul și semenii lor.

În acest sens am evocat, cu ocazia conferinței lui Th. Cazaban (v. nr. 202, p. 6-7 din *Lupta*) figura exemplară a lui Octavian Vuia.

Fiu al marelui etnograf Romulus Vuia, face la Cluj, apoi ca bursier la Institutul Francez, la Paris studii strălucite (elev al lui Gabriel Marcel, N. Berdiaeff, J. Maritain ș.a.), și al Fundației Humboldt la Berlin și Freiburg (cu Martin Heidegger). În momentul în care putea să fructifice în țară experiența căpătată, se vede, la sfârșitul războiului, din cauza ocupației sovietice și a instalării comunismului, silit să ia calea exilului. Predă un timp (1942-1947) limba și literatura română, precum și filosofia franceză la Universitatea din Freiburg, iar mai târziu la München (caz unic: un român care îi învață filosofie pe nemți). Între 1947-1951 este cercetător științific la Centre National de la Recherche Scientifique din Paris, iar între 1966-1970 este colaborator la Centre d'Études et de Recherches des Institutions Religieuses din Versoix (Elveția).

Permanent duce și o activitate dedicată poporului său. În afara predării limbii române, e corespondent cultural la secția română de la

BBC, iar între 1957-1980, redactor și apoi director al secției române a postului "Europa liberă". O altă activitate în sprijinul cauzei românești, cu deschidere largă asupra publicului francez și francofon, este cea depusă în cadrul Centrului Român de Cercetări din Paris, înființat în 1949, cu Mircea Eliade, Emil Cioran, P. Costin Deleanu, Horia Stamatu. Membru fondator principal și multă vreme secretar general, iar în ultimii ani vice-președinte, O. Vuia a fost permanent sufletul acestui Centru, sprijinindu-l științific, moral, administrativ și ... bănește. Vocația acestui centru era europeană, creștină și națională.

Paralel a desfășurat și o remarcabilă activitate științifică creatoare (mai multe zeci de titluri). A participat cu comunicări foarte apreciate la congrese de filosofie ("Existence et logique", Florența 1959; "L'actualité du problème de l'être", San Jose 1961; "Heidegger îndrumătorul", Simpozionul Heidegger, Madrid 1971; "Conceptul și realitatea filosofiei culturii", Freiburg 1989 ș.a.)

Dintre numeroasele lucrări de politică și cultură românească, semnez doar trei: "Destinul Europei", în revista "Destin", Madrid 1972; "Manifestul Crinului de pădure sau mărturia unui om al secolului", "Buna Vestire" (Roma) XVII, nr. 1 și "A gândi cu Eminescu", Buletinul Institutului din Freiburg, X (XIV) 1983, în fapt o meditație asupra destinului românesc.

Mai menționez trei lucrări, total diferite între ele:

1. Volumul "Remontée aux sources de la pensée occidentale. Héraclite, Parménide, Anaxagore", Les Travaux du Centre Roumain de Recherches, Paris 1961, 123 p., ediție științifică a fragmentelor, cu traducere franceză și scurte apropieri de opere antice și moderne, până la Heidegger. Fragmentele sunt dispuse nu în ordinea tradițională a editorilor, ci conform problematicii filosofiei moderne, cu intenția de a ajuta la ieșirea ei din criza provocată de gândirea totalitară.

2. *Întoarcerea lui Zalmoxe*, "Revista Scriitorilor Români", München, nr. 15, 1978 și 20, 1983, o proză literar-filosofică (cf. piesa lui Blaga).

3. *Voyage de l'Argo*, piesă în 5 acte, Freiburg, 1985 (dedicată credincioasei sale soții Ortrud, născută Sauerwein), o meditație senină asupra destinului, scrisă pe insula Lemnos, pe unde trecuseră argonauții în drumul lor spre țărîmurile getice.

Adaug că Octavian Vuia era un bărbat frumos, un om de caracter și de principii. S-a stins după o grea suferință la 11 decembrie 1989, cu câteva zile înainte de a-și vedea țara însfrîșit eliberată.

Cicerone POGHIRC

PELERINAJ PE LA EROI

România Mare s-a făurit prin jertfa a mii de eroi cunoscuți și necunoscuți. România ciuntită a rezistat în anii pîrjolului comunist cu jertfa altor mii de eroi. Unii au căzut, alții au supraviețuit, exemplul lor a acoperit prin sacrificiu neputința sau rușinea altora. Eroii vii sunt nobili tocmai pentru că nu cer onoruri lumești. În fața lor, cînd i-am întîlnit, am avut totdeauna sentimentul de umilință.

A fost să fie ca prima întoarcere acasă după "azi în Timișoara mîine-n toată țara" să se facă printre cîțiva dintre cei care au preferat temnița în locul renunțării la dreapta lor credință. Plecat la drum cu unul dintre ei, părintele Gheorghe Surdu, aveam să mă întîlnesc cu cîteva din aceste monumente vii cu care neamul românesc și biserica creștină se pot mîndri.

O primă etapă și o primă întîlnire a fost în capitala Bavariei, la München, unde părintele Ieronim Menges își păstrează voia bună, care nu l-a părăsit nici în închisoare, în temuta temniță de la Sighet. Fiecare întîlnire cu tînarul octogenar descoperă pagini din jurnalul anilor negri, de încercări și umilințe suferite în pușcării sau în afara lor. Și vorba sa e o picătură de înțelepciune: "Oamenii politici își manifesta curajul, opiniile în viața publică. Preoții o fac în reculegere, în discreție."

Am vrut să vedem Salzburgul lui Mozart, am avut drept la sufocare rutieră, orașul fiind bogat în mașini ca Parisul, dar pe străduțe înguste. Am vrut să ne consolăm cu Viena și biserica Stephansdom, dar n-a fost chip să abandonăm mașina. Hotărît lucru, orașele trebuie vizitate cu piciorul.

Cu bucuria peisajului de vis al Austriei, cu surpriza noilor autostrăzi care te duc pînă la Budapesta (cîteva zeci de km vor fi terminați în cooperare cu Franța), cu emoție și cu teama de temuta vamă românească pe care am depășit-o, plăcut surprinși, în 12', am ajuns pe pămîntul românesc. Bine ar fi ca toate automobilele, străine sau nu, care trec granița noastră să rămîină, ca noi, cu o imagine civilizată.

Un orar neiertător nu ne-a lăsat răgazul vreunei opriri pînă la Cluj, prilej de întîlnire cu cîteva dintre capetele Bisericii greco-catolice episcopii Gerge Guțiu și Lucian Mureșan, vicarul general Langa Tertulian, mereu în așteptarea, de la "frații ortodocși", a bisericilor lor pentru care au suferit păstrîndu-și miraculos seninătatea și blîndețea cînd vorbesc de durerile lor. Să vezi și să nu crezi că în capitala Transilvaniei, ca și aiurea, slujbele se fac sub cerul liber, în timp ce episcopii ortodocși se lasă păstoriți de Patriarhul care s-a grăbit să-l felicite pe "odios" pentru represaliile de la Timișoara...

Tot în fugă, a fost să ajungem în frumosul ținut al Năsăudului, unde părintele Surdu era așteptat să officieze un botez. Întotdeauna este emoționant un botez întru Hristos, dar acolo, în țara lui Coșbuc și a lui Mureșanu, la miez de noapte, o ceremonie completă, cu mir sfințit la Paris, avea valoare de simbol: nu degeaba s-au jertfit prelații greco-catolici spre păstrarea unirii spirituale cu Roma de la care ne tragem, de la care s-a inspirat Școala Ardeleană în propovăduirea latinității.

Împrumutînd serpentinele dealurilor

bistrițene, decorate cu livezi, trecînd Bistrița, odinioară loc de popas al lui Eminescu în drum spre Blaj, am ajuns la Reghin. Acolo timpul s-a oprit. Aveam să pătrund cu sfială în casa P.S. Cardinal Alexandru Todea, mitropolitul Bisericii noastre Unite. Știam multe despre el, îl urmărisem în "Memorialul Durerii", știam că urmele anilor de temniță îl făcuseră milos, de un an. Cînd am aflat că-mi îngăduie să-l văd, am încercat emoția unei răsplate meritate. Mă așteptam să văd un bărbat încercat de suferințe și, ce minune, descopeream un chip surizător, luminat de puternica sa credință. Din scaun, slujește cu o singură mîna liturghia, în fiecare dimineață, în fața altarului din camera alăturată.... Nu știu care sunt regulile sanctificării, dar eu simțeam acolo că mă aflam în fața unui sfînt și nici acum nu știu dacă am făcut binecuvîntarea sa. Am regretat ceasul care ne-a obligat sa plecăm. Era nedrept.

Am descoperit Mediașul, cetatea unde toate etniile și confesiunile trăiesc în liniște, păstrînd tradiția bunei conviețuiri, cum avea sa ne explice primarul Dionisie Bucur. O așezare care și-a aniversat 725 de ani de la atestarea înscrisurilor, o așezare greu lovită de uitarea centrului, dar unde oameni inimoși fac să supraviețuiască vechile întreprinderi, creînd altele noi, înființînd o stație de radio independentă și umplînd bisericile, ctitorînd plăci comemorative, tipărend publicații și încercînd să reînoade cu Apusul. O așezare unde aveam să-i descopăr pe protopopul Valer Stoian, care patronează reînființarea cercetășiei, și pe părintele Ioan Munteanu. Luptători cu duhul blîndeții. Am întîlnit tineri superbi, curați și nici unul nu mi-a mărturisit intenția de a părăsi țara. În împrejurimile Mediașului aveam să descopăr un sat uitat, Boian, de unde se trage părintele Surdu, sat vitregit de comunism care i-a luat pămînturile. Biserica unită a fost distrusă. De români. Am descoperit acolo oameni, care înnoată în noroaie, dar care și-au salvat sufletul. Ară pămîntul, reprimat fără hîrtii, cu cai și vite, începînd, împotriva tuturor greutăților, să spere a lăsa în urmă agricultura sfîrșitului de secol trecut.

Dușmanul nostru, timpul, nu ne-a lăsat tihna să ne bucurăm de Blajul lui Inochentie Micu Clain cu catedrala, seminarul, dar și cu capela unde-s îngropați vechii episcopi uniți.

A fost să fie și o trecere prin Alba Iulia, cetatea României întregite. Arhitectura locală a îmblînzit și blocurile. Poliștii tineri priveau fără teamă pe securistul care supraveghea întîlnirea cu "străinii", scenă pentru care merita să suporte praful orașului. Aveam să-l cunosc pe Mircea Bocan, tînărul căruia "băieții" candidatului Iliescu i-au aplicat în septembrie '92 o cumplită demonstrație practică a "democrației originale". Așa, ca să știe și Consiliul European.

Pelerinajul nostru avea să se termine la Lugoj, cea mai săracă dioceză greco-catolică, dar bogată în suflete. Episcopul Ioan Ploscaru și vicarul general, părintele Dumitru Sălăjean, amîndoi purtînd amintirea multor ani de închisoare cu care i-a dăruit justiția comunistă. Ce vor fi făcînd astăzi acești vajnici slujitori ai

satanei, care au oferit zeci de ani de temnița tuturor episcopilor uniți, din care doi doar mai supraviețuiesc? Părintele Ioan Ploscaru, suflet de franciscan, care și-a umplut singurătatea celei stînd de vorbă cu păsările și păianjenii, este cel mai vechi episcop catolic în viață din lume: a fost sfîntit pe ascuns, în 30 aprilie 1948, în timp ce în Dealul Mitropoliei, Justinian era deputat MAN... Cît despre măruntă mea existență pămîntească, să te știi binecuvîntat de cel mai vechi episcop catolic... Lugojul ne-a primit în istorica sa catedrală unită, cu unul din cele mai frumoase iconostase orientale, catedrală pe care credincioșii au primit-o pașnic de la mitropolitul Corneanu. Deci se poate.

Săraci aici pe pămînt, cum spuneam, greco-catolicii din Lugoj, cînd i-am întrebat cu ce puteau fi ajutați din depărtare, nu ne-au cerut nimic material. Ei au fost obișnuiți cu greul. Tot ce vor e să nu fie uitați, să se vorbească de biserica lor, să primească dovezi de suflet. Aceași dorință am întîlnit-o la toți, senini, modești, nici unul pronunțînd revendicări materiale (în afara locașurilor furate) deși, har Domnului, duc mari lipsuri.

A fost bine că am terminat pelerinajul nostru pe plaiurile bănățene, vizibil mai curate, mai îngrijite. Dacă automobilele sunt greu încercate pe drumurile României, nu știu cum se face că în Banat nu sunt gropi. Sau poate e adevărat că "Bănatu-i fruncea".

Pentru călătorul plecat să-și revadă țara, după ce ani de zile auzise doar descrieri întunecate, un asemenea pelerinaj nu poate fi decît reconfortant, întărindu-i dorința de a-i ajuta pe acești bravi oameni, pătimind în vremuri care puteau fi mai bune, să desțelenească pămînturile și vechile obiceiuri.

Șerban DEMETRIU

INSTALAREA SUPREMULUI ORDIN MASONIC LA BUCUREȘTI

În 7 mai 1993, a avut loc la București instalarea Supremului Consiliu al Ordinului Masonic Român (SCOMR) - de Rit Scoțian Antic și Acceptat. Ceremonia a fost condusă de dl. Marcel Schapira, Mare Comandor al Ordinului, însoțit de o delegație a Consiliului, venită de la Paris și din alte țări. Noilor membri ai Supremului Consiliu cu sediul la București - masoni de înalt grad dinaintea perioadei de 45 de ani de regim comunist, foști magistrați, profesori, înalți funcționari, aproape toți foști deținuți politici -le-au fost remise diplome și insigne, iar dlui Dan Amedeu Lăzărescu, ales în funcția de Locotenent Mare Comandor, o delegare de puteri de conducere. O recepție în saloanele Hotelului București i-a reunit pe membri SCOMR și familiile lor.

În conformitate cu tradițiile și regulamentele juridice masonice, după îndeplinirea formelor de recunoaștere internațională, dl. Marcel Schapira va transfera toate puterile sale dlui Dan Amedeu Lăzărescu care-l va succeda în funcțiile de Mare Comandor, cu sediul la București.

Televiziunea franceză (France 3), în emisiunea "Le réveil des loges" (27 mai) a prezentat imagini privitoare la evenimentele și persoanele menționate mai sus.

PETRE VĂLIMĂREANU PRIN BASARABIA VOEVODALĂ

432 p.

COLECȚIA VATRA
FREIBURG, 1993

LA BIENALA DE LA VENEȚIA

Bienala de la Veneția din acest an, pentru prima oară, cuprinde trei spații de expoziție românești: pavilionul românesc (existent din 1938), unde expune Horia Damian, secția Aperto '93 și Galeria Institutului român de cultură și cercetare umanistă. Redeschis anul trecut, Institutul - fosta Casa Romena achiziționată de N. Iorga în anii '30 - este condus în prezent, cu rigoare și pasiune de criticul de artă Coriolan Babeți. Aici se organizează lunar conferințe, în ciclul "Europa, România, Italia, un dialog al culturii și civilizației", există o stagiune de concerte și, în ideea de deschidere culturală, expoziții ale unor artiști europeni.

EXPOZITIE DE SCULPTURA VLAD ROMAN

Charleville-Mézières
MUZEAU RIMBAUD
Quai Rimbaud

10 Iulie - 12 septembrie 1993

ART ET BUFFET EXPOSE ENACHE sculpture

Galerie-restaurant Art et buffet

16 rue de la Grande Chaumiere, Paris 75006
20 iunie-11 iulie

KLAUS WEILER Celibidache Musiker und Philosoph Schneekloth, München, 1993, 392 p.

Monografia consacrată de Klaus Weiler marelui muzician de origine română, dirijor al Filarmonicii müncheneze, urmărește cu acribie fulgerătoare cariera și largul concept filosofic clădit în fructuoasa sa viață.

Născut la 11 iulie 1912 la Roman, Sergiu Celibidache a început să studieze, de la 4 ani, pianul. Studiile universitare de matematică și filosofie și de muzică le-a început la Iași, continuîndu-le, pe cele din urmă, la București, la Paris (1935-36) și în Germania (1936-45). Teza de doctorat, "Elemente creatoare de formă în tehnica compoziției lui Josquin Des Prés" nu și-a mai prezentat-o.

Apărută ca un cadou, înaintea zilei de naștere a marelui muzician, deși lucrarea lui Klaus Weiler reconstituie traectoria creatoare din sporadicul material documentar existent - s-ar părea că lui Sergiu Celibidache îi este indiferentă opinia celorlalți asupra sa, dovadă zgîrcenia cu care acordă interviuri și informații despre propria-i persoană -, ea este o solida contribuție la istoria muzicii.

Radu BĂRBULESCU

PENULTIMA ORĂ

CENTRUL ROMAN DE CERCETARI CASA ROMANEASCA

Sîmbătă 10 iulie 1993, orele 17 la Sorbona, Amfiteatrul Jules Michelet (intrarea prin rue St. Jacques, colț cu rue des Ecoles) va avea loc

MASA ROTUNDĂ

"Prietenie, confruntări de idei și creație în România anilor 1930-1948" dedicată comemorării unui sfert de veac de la moartea lui PETRE PANDREA (1904-1968)

◆ Liga Studenților din Universitatea București a organizat o slujbă religioasă în Piața Universității, în 14 iunie, la orele 5, 30 dim., pentru pomenirea victimelor minerilor chemați de președintele Iliescu. Evenimentul de tristă amintire a fost comemorat de Alianța Civică, cu participarea tuturor formațiilor din Convenția Democratică. Începută în 14 iunie, orele 16, în Piața Revoluției, manifestația s-a deplasat în coloană, în Piața Universității, pe traseu scandîndu-se lozinci anticomuniste. Părintele Mehedințu de la Biserica Colțea a ținut două slujbe de pomenire a victimelor din 13-15 iunie '90. Au luat cuvîntul Emil Constantinescu, Corneliu Coposu, Nicolae Manolescu, Ticu Dumitrescu, dr. Barbi. La orele 18, cînd organizatorii s-au retras, lumea părăsea cu regret piața.

◆ La Conferința Generală a Muncii de la Geneva, participă și Miron Cosma, în calitate de consilier tehnic (!) al delegației lucrătorilor. Ministrul Muncii și Protecției sociale l-a desemnat, în ultimul moment, pe autorul invaziilor minierești din iunie 1990 și septembrie 1991. În protestul său, 6 centrale sindicale ("Cartel Alfa", "Ceres", "Univers", BNS, CNSLR), l-au împuternicit pe dl. B. Hossu să conteste la Geneva, conform Regulamentului OIM (art. 26, paragafele 3 și 4

din secțiunea B) acreditarea lui Miron Cosma.

Premierul Văcăroiu ar fi intervenit personal ca Miron Cosma să poată schimba două milioane și jumătate de lei în Dolari. Miron Cosma a devenit proprietarul unui teren, în apropierea fostei vile a lui Ceaușescu de la Snagov... ("România liberă")

◆ În 11 iunie, dl. Emil Constantinescu, președintele Convenției Democratice din România, a prezentat, în cadrul unei conferințe de presă, noul protocol de funcționare al CDR (semnat în 10 iunie), document de relansare, pe coordonate îmbunătățite, a coeziunii structurilor sale interne. "Semnarea acestui protocol reprezintă sfîrșitul unei perioade îndelungate de căutări și de acțiuni în vederea asigurării unității de acțiune a partidelor și formațiilor componente ale CDR. În acest fel se răspunde la dorința manifestă a unei mari părți a populației României de a vedea o opoziție unită, dinamică și activă".

Puteți trimite ieftin și sigur pachete la București prin Asociația franceză Entraide (Courbevoie).
Telefonînd la (1) 47 68 75 44 (orele 10-19) puteți obține un dosar cu serviciile oferite.

Domnul René Theo, fondatorul și directorul publicației B.I.R.E. (Buletinul de Informații pentru Românii din exil), apărută la Paris, la 1 Februarie 1948, încetînd să apară, din motive independente și străine de voința sa, la 1 Decembrie 1989, amintește prietenilor, cunoscuților și celor care au primit îndrumări, că, la 4 IULIE 1993, se împlinesc opt ani de la decesul, după 50 de ani de căsătorie, a necruțătoarei luptătoare împotriva regimului dictatorial din România, ELENA GHEORGHIU THEO, inhumată în cimitirul Montmartre. Rog pe toți amicii, cunoscuții și necunoscuții să aibe un gînd de amintire și de rugăciune pentru sufletul ei.

TEATRUL "NOTTARA" LA PARIS

cu două spectacole în limba română

"Regele moare", de Eugène Ionesco,
regia Dominic Dembinski

cu Alaxandru Repan, Dana Dogaru, Teodora Mareș

27 iunie, orele 20

"Scapin" după Molière

regia Alexandru Dabija

cu Horațiu Mălăele, Valentin Teodosiu, Mircea Jida

25 iunie, 20,30 și 27 iunie, orele 16

Spectacolele vor avea loc la

Théâtre Gymnase-Marie Bell

38 bd. de Bonne-Nouvelle, 75010 Paris.

Colectiv teatral recunoscut pe marile scene ale festivalurilor internaționale - Nancy și Avignon, 1987, Festivalul "Teatrul Națiunilor" de la Sofia, 1992, ș.a. - Teatrul Nottara a reputat un răsunător succes la Festivalul "Teatrului Națiunilor", care a avut loc anul acesta în Chile, la sfîrșitul lunii aprilie, cu "Regele moare", jucat în spaniolă. Directorul teatrului, Victor Ernesc Mașek și actorul Alexandru Repan au fost primiți de președintele Republicii Chile, Patricio Aylwin Azocar. Cît despre "Scapin", care se joacă cu casa închisă de 7 ani la București, în interpretarea unuia din cei mai mari actori actuali ai României, Horațiu Mălăele, este un spectacol de improvizatie strălucitoare, în stilul Comediei del Arte

"... principala sursă de comic a spectacolului realizat de Alexandru Dabija era firesc să o constituie limbajul. Scapin, interpretat de Horațiu Mălăele, e un tip lucid care nu acționează decît prin forța cuvîntului. Un adevărat proces de hipnotizare are loc ori de cîte ori el își propune să se joace cu lipsa de imaginație și cu logica primară a celor din jur..."

Regele moare - "O partitură generoasă, un regizor de talent, o distribuție excelentă, în fine, un decor foarte spectaculos, bogat în conotații culturale, vizînd, în principal raportul între măreția spirituală și deșertăciunea umană..."

"Centrul de interes se mută de pe problematica gravă a unei lumi crepusculare, de rezonanță nietzscheană, pe zbaterea expresionistă a unui tiran care trăiește revelația cîtorva adevăruri în pragul morții"

(Din presa românească)

DECESE Ing. Ion D. Constantinescu; părintele Francisk Zudor, care a păstorit 5 decenii la Biserica Bărăție din București; col. Gh. Eminescu (nepot de frate al lui Mihai Eminescu); Viorica Rachmistriuc; Iulică Boia; Mircea Samoilă; prof. dr. ing. Ecaterina Blidaru; ing. Gh. Bambache; ing. Dumitru Baltag; Jakabos Csara Istvan; Victor Pandelescu; Dinuț Constantinescu; Steluța Stroe; Luiza Răduț; Erato Nițu; Dumitru Păun; Marinescu Alexandru Viorel; Igor Culacov; dr. Tuță Constantin; col.(r) farm Bizu Gheorghe; Dumitru Olimpia; Caradja Ecaterina (n. Krețulescu); Vasile Felea; dr. Matei Negrea; conf. univ. dr. Eftimie Matei; Alexandru Burducea; ing. Radu Iorgulescu; Sofia Caffes; Heinrich Lobensohn; dr. Dumitru Iliescu; Timofte Valentina; dr. Valentina Timofte Săvulescu; com. marină, veteran de război Laurențiu Virgil Vasilescu; Daniel Harabagiu; Flore Sirlincan; Nicolae Rădescu; Dumitru Păun; Viorica Stoica; Maria Mosnin; Traian Georgescu; Igor Culacov; ing. Petru Marsu; dr. Ion Radu; Ionascu Vintilă (Cavy); Paraschiva Mindoiu; Banica Enciulescu; Maria Orleanu; dr. ing. Ecaterina Blidaru; ing. Nicușor Christescu; Ion Dolete; Marie-Jeanne Filality col (r) Ștefan Magherescu; preot Nicolae Florea; Marioara Hike Ghimpețeanu; veteran de război Ion Chirculescu; Adele Gudrun Martha Wagner.

TARIF D'ABONNEMENT ANNUEL

En Francs Français:

FRANCE FRF 250
EUROPE FRF 300

En d'autres monnaies, le tarif est majoré des frais bancaires d'encaissement comme suit:
DEM 100 - CHF 90 - GBP 35

Par avion :

AMERIQUE
AMERIQUE DU NORD FRF350
ISRAEL
AMERIQUE DU SUD
ASIE FRF 450
AUSTRALIE

USA 60 ou équivalent
USA 70 ou équivalent

125 Bureaux de la Colline - 92213 St-Cloud-France
Tel. (33-1) 46020540 Telefax (33-1) 46 02 14 37 - Tlx 633520 F
Commission Paritaire N° 65481 - CCP. : 11 341 71 A Paris

LA BARRIERE DE L'ARGENT NE PEUT REMPLACER LE RIDEAU DE FER

Par Michel Korné

Il y a quatre ans, en 1989, l'économie basée sur la libre entreprise s'imposait au monde comme seule valable cependant que le dirigisme d'Etat communiste s'effondrait dans toute l'Europe du Centre et de l'Est, obligeant d'autres états communistes d'Asie, la Chine et le Viêt-Nam à une évolution interne dans le même sens. Le triomphe de la libre entreprise risque toutefois d'être éphémère si l'actuelle crise économique mondiale se prolonge.

La précédente crise de 1929 a conduit le nazisme au pouvoir et a renforcé le stalinisme en URSS. L'effondrement des deux régimes totalitaires, en 1945 et 1989 n'a pas écarté à tout jamais le danger d'un possible retour à leurs méthodes. Sur le plan politique l'histoire a connu bien plus de périodes autoritaires ou la libre entreprise était souvent limitée par le dirigisme étatique.

En Europe du Centre et de l'Est (ex-URSS), l'effondrement du communisme est déjà en train d'ouvrir la voie aux dictatures de droite. Si la crise actuelle persiste, une évolution dans le même sens n'est pas à exclure dans les pays démocratiques.

□

Pour combattre la crise, les puissances économiques mondiales, le Japon, l'Amérique du Nord et la Communauté Européenne (CEE) entreprennent de moderniser leurs infrastructures internes, de restructurer leurs entreprises pour en accroître la compétitivité et de réduire les dépenses des Etats. Ces mesures augmenteront la compétitivité des trois principaux ensembles économiques mondiaux, sans toutefois accroître leurs débouchés de manière durable.

Les investissements d'infrastructure pourront augmenter temporairement les pouvoirs d'achat internes de ces trois régions, mais cela ne représente qu'une population totale de 730 millions d'habitants. Même en y ajoutant l'Australie, l'Afrique du Sud et les pays riches de l'Extrême et du Moyen Orient, l'ensemble ne représente qu'un cinquième de la population mondiale.

Pour limiter une concurrence acharnée, les principaux pays s'orientent vers une restriction coordonnée de la production, que l'on constate déjà pour l'agriculture européenne et les exportations des voitures japonaises. Ces restrictions constituent les premiers pas vers un dirigisme économique, non plus national de l'ancien Pacte de Varsovie, mais des Sept grands pays industriels qui sont en même temps les partisans de la libre entreprise et de la liberté internationale des échanges.

Les négociations du GATT en ont souffert. Il serait plus grave si, une fois les accords du GATT ratifiés, ils n'étaient plus respectés. Cela risque d'arriver si la crise mondiale continue et si le dirigisme étatique gagne du terrain même dans les pays ayant de solides traditions démocratiques, comme les Etats Unis d'Amérique.

□

La crise mondiale actuelle diffère de celle de 1929, lorsque les marchés solvables du monde se limitaient aux USA, à l'Europe, ainsi qu'aux classes aisées d'Afrique, d'Asie et de l'Amérique Centrale et du Sud. Pour sortir du marasme, Roosevelt a entrepris les grands travaux du New Deal, qui ont modernisé le continent Nord américain. En Allemagne, Hitler a mis en marche le réarmement dont la construction d'autoroutes faisait partie. Le New Deal américain aussi bien que le réarmement allemand se sont déroulés dans le contexte d'une forte croissance démographique de deux peuples en expansion.

La tradition démocratique a permis au président américain de faire triompher la liberté dans le monde occidental alors que les velléités de domination mondiale du chancelier nazi ont ouvert les portes de l'Europe au stalinisme.

De nos jours, le Japon, l'Europe et l'Amérique du Nord, sont en quasi-stagnation démographique. De ce fait, l'expansion de leurs marchés internes reste limitée et les grands travaux, la modernisation des villes et la reconstruction des logements insalubres ne peuvent absorber les 36 millions de

chômeurs de la CEE, des USA et du Japon. Les réductions de dépenses de l'Etat risquent au contraire d'augmenter le chômage.

A cause de la population stagnante et vieillissante, les coûts de la sécurité sociale ne peuvent que s'accroître et les prestations ne peuvent que diminuer. Il ne peut y avoir de progrès économique et social si les investissements restent confinés aux seuls pays nantis et vieillissants qui représentent le cinquième de la population du globe.

Sans la croissance démographique de l'Europe et de l'Amérique du Nord, le progrès réalisé depuis le début de l'ère industrielle aurait été difficilement concevable. L'actuelle stagnation démographique de ces deux continents et du Japon changent ces données.

□

Des possibilités d'expansion sur plusieurs décennies s'offrent aux pays riches, à condition de créer des marchés solvables dans les autres parties du Monde. Nous avons montré dans le Combat N°192 du 7 nov.1992 que la reconstruction de l'Europe du Centre et de l'Est, grâce à un Plan Marshall d'un nouveau type, peu créer un marché solvable de 400 millions d'habitants.

Le coût en serait certes plus élevé que ne l'avait été celui du Plan Marshall car la disparité entre les niveaux de l'Europe de l'Est, et de la CEE est bien plus grande que ne l'était en 1945, celle entre l'Europe Occidentale détruite par la guerre et les USA. Ce coût doit être évalué à 6000 milliards de Dollars USA, à investir échelonné et de manière croissante sur dix ans. Pour atteindre une moyenne annuelle de 600 milliards USD, l'on peut commencer par 50/100 milliards avant d'arriver à une moyenne de 600 milliards, soit 3% des PNB cumulés de la CEE, du Japon, des USA et du Canada qui avoisinent actuellement 20.000 milliards USD par an.

Les excédents en devises accumulées par les pays industriels permettent le financement de telles sommes sans mettre en péril les équilibres monétaires internationaux. Le Japon dispose à lui

Suite page II →

Suite de la page 1

seul d'un excédent de 514 milliards. et l'Allemagne de 334 milliards USA.

Les sommes investies en Europe du Centre et de l'Est, reviendront inévitablement dans les pays investisseurs, sous la forme d'achats d'équipement et de biens de consommation sans provoquer la pression inflationniste qu'elles risquent d'exercer autrement, dans les 7 pays industriels.

De tels investissements rendraient possible la stabilisation monétaire des pays de l'Europe du Centre et de l'Est, par le changement limité des monnaies existantes. Une fois les cours de change stabilisés, les importations pourront s'accroître au-delà des sommes investies et doubler voir tripler les achats de l'Europe du Centre et de l'Est dans les pays industriels. De la sorte des investissements annuels moyens de 600 milliards USD pourrions générer des exportations de 1200 à 1800 milliards USD et accroître d'autant les PNB des pays riches.

Si les états industriels ont les devises nécessaires à ces investissements, leurs déficits budgétaires ne permettent pas de les financer par des fonds d'Etat. Il faudra donc recourir à de grands emprunts.

Les capitaux privés disponibles dans les pays industriels sont actuellement abondants. La France à elle seule dispose de 200 milliards de USD placés à court terme en SICAVES monétaires dont une partie pourrait se réinvestir dans de tels emprunts à condition qu'ils soient garantis par les Sept pays industriels.

□

Les garanties requises sont d'ordre financier mais également politique. Le souvenir des emprunts russes du début du siècle qui ont ruiné bien des épargnants occidentaux après la révolution de 1917, n'est pas oublié.

Or dans les républiques de la Communauté des Etats Indépendants (CEI), en Roumanie, Bulgarie et dans l'ex-Yougoslavie, les mafias sont au pouvoir et l'économie est en plein désarroi. L'Occident comprend qu'il ne peut laisser s'instaurer le cahot. Pour l'éviter et pour investir les milliards nécessaires à leur redressement, il faut toutefois avoir la certitude que ces milliards serviront à l'augmentation du niveau de vie. Ce n'est pas le cas pour le moment. Les aides sont accaparées par les mafias qui s'empressent de les replacer en Occident, sans grande utilité pour les pays de l'Est.

Ce n'est donc pas à ces mafias que les pays industriels peuvent confier le redressement de l'Europe du Centre et de l'Est.

Les pays industriels devront se charger eux-mêmes des grands travaux d'infrastructure, de la modernisation des industries ou de la reconstruction des hôpitaux, des écoles et même de celles

de certains centres urbains, en les confiant à des entreprises occidentales ou japonaises. Ces entreprises pourront choisir leurs partenaires ou leurs sous-traitants parmi les entreprises locales mais pour que les projets aboutissent, les responsables devront être pour commencer Occidentaux ou Japonais en attendant qu'une nouvelle génération remplace celle issue des ex-nomenklatures communistes.

La présence des entreprises occidentales et japonaises en Europe du Centre et de l'Est devra permettre d'accroître les salaires dans ces pays pour les ramener aux niveaux de la CEE. Cet aspect est essentiel car les 7 grands pays industriels ne peuvent se permettre d'avoir des concurrents dont les salaires sont souvent entre 3 et 5% des salaires occidentaux. Il vaut bien mieux surpayer les Européens de l'Est comme cela se fait dans l'ex-Allemagne de l'Est que de subir la concurrence d'une main d'oeuvre qui travaille pour rien.

La garantie des investissements nécessite également des forces de l'ordre qui empêchent le banditisme et fassent respecter les lois. Au stade actuel ou les milices et les hauts cadres militaires font partie des mafias, le vol et parfois les destructions volontaires d'entreprises concurrentes, mettent en péril les investissements les plus judicieux.

Les pays industriels ne peuvent se substituer aux polices locales, mais ils peuvent imposer dans le cadre de la Conférence sur la Sécurité et la Coopération (CSCE) la réduction des effectifs militaires et leur restructuration qui porterait un coup fatal à la mafia.

La création d'armées nouvelles briserait également les liens existants entre les militaires actuels et les services secrets. Une fois ces liens brisés, la suppression du KGB et des services secrets qui en dépendent encore, pourrait avoir lieu sans se heurter aux obstacles infranchissables même après 1989.

L'OTAN a tenté d'intégrer les armées de certains pays de l'Europe du Centre. L'ex-Yougoslavie fait craindre que cette voie ne donne pas les résultats espérés et qu'elle risque au contraire de raffermir les positions internes des dirigeants de l'armée. Il paraît par ailleurs difficile d'intégrer l'armée russe, alors que l'OTAN avait été conçue comme défense contre l'armée soviétique, dont l'armée russe se déclare l'héritière.

Aussi la réduction des effectifs et la transformation des armées serait bien plus facile dans le cadre de la CSCE, à laquelle le problème militaire se pose déjà à cause des confrontations ethniques.

□

Pour le moment les moyens d'arrêter les conflits manquent aussi bien à la

CSCE qu'à l'OTAN ou à l'ONU, dont les "Casques Bleus", ne peuvent, sauf rares exceptions, faire usage de leurs armes.

Le risque de voir le cahot s'étendre à des régions telles les Balkans ou les républiques ex-soviétiques du Caucase ou de l'Asie Centrale, est d'autant plus grand qu'il se développe aux confins des deux civilisations, judéo-chrétienne et musulmane, qui se sont souvent confrontées depuis quatorze siècles. Même si dans certains cas les solutions négociées ont fini par s'imposer, ce serait une grave erreur de ne disposer que de ce seul moyen pour régler les conflits. Tôt ou tard, nonobstant les réticences des opinions publiques à sacrifier la vie des soldats et les impôts des contribuables, la CSCE devra se doter d'une force européenne d'intervention si les états qui la composent ne veulent pas courir le risque de dangers infiniment plus grands.

En effet, il ne resterait d'autre solution que l'intervention des forces militaires de quelques états, qui risquent de déboucher sur des confrontations entre eux.

Pour expliquer une intervention en Bosnie, le sénateur américain De Concini écrivait dans le New York Times " *Finalement nous ne devons pas oublier que l'Europe représente le principal partenaire commercial de l'Amérique. Il n'y a aucun doute dans mon esprit que si ce conflit n'est pas maîtrisé, il va s'intensifier et s'étendre aux pays voisins.*

Tout cela me convainc que l'Amérique ne peut rester à l'écart. La seule option de la communauté internationale, c'est l'intervention militaire.

Pour justifier les éventuelles interventions militaires, un principe nouveau est en train de s'imposer dans les relations internationales : le droit d'ingérence, de la communauté internationale, pour empêcher les massacres. Ce principe a déjà été appliqué par l'ONU en Somalie pour des raisons humanitaires. Il n'y a aucune raison qu'il ne soit pas appliqué en Europe, en l'élargissant pour garantir les investissements dont l'Europe du Centre et de l'Est a besoin.

Ce droit constitue une limitation de souveraineté des états, mais sauf pour quelques nostalgiques de l'empire soviétique, la souveraineté nationale n'est plus concevable en Europe et les opinions publiques, y compris la majeure partie de l'opinion russe, sont prêtes à y renoncer si une intégration à l'Europe peut leur permettre d'atteindre le niveau de vie de la CEE.

L'Europe du Centre et de l'Est aspire au niveau de vie de celle de l'Ouest. Au risque de générer le cahot dans l'ensemble du continent, les forces qui ont fait tomber le rideau de fer ne s'arrêtent pas à la barrière de l'argent.